

Anonüümseks muudetud versioon

Tölge

C-501/23 - 1

Kohtuasi C-501/23

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

7. august 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Bundesgerichtshof (Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

29. juuni 2023

Võlgnik ja kassaator:

DL

Võlausaldaja ja vastustaja kassatsioonimenetluses:

Land Berlin

BUNDESGERICHTSHOF

KOHTUMÄÄRUS

[...]

29. juuni 2023

maksejõuetusmenetluse algatamise menetluses:

DL-i, [...] Berliin, vara suhtes

võlgnik ja kassaator,

[...]

ET

muu menetlusosaline:

Land Berlin (Berliini liidumaa), keda esindab Finanzamt Wilmersdorf (Wilmersdorfi maksuamet), [...] Berliin,

võlausaldaja ja vastustaja kassatsioonimenetluses

Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) IX tsiviilkolleegium tegi [...]

29. juunil 2023

kohtumääruse:

I Menetlus peatatakse.

II Euroopa Ühenduste Kohtule esitatakse ELTL artikli 267 esimese lõigu punkti b ja kolmanda lõigu alusel järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määruse (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (edaspidi „Euroopa maksejõuetusmenetluse määrus“) artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu esimest lauset koostoimes artikli 2 punktiga 10 tuleb tõlgendada nii, et iseseisva äri- või kutsetegevusega tegeleva üksikisiku tegutsemiskoht on tegevuskoht ka siis, kui tema tegevus ei hõlma tööjõudu ega materiaalsel vara?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav: kas Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu esimest lauset tuleb tõlgendada nii, et kui iseseisva äri- või kutsetegevusega tegelev üksikisik ei oma tegevuskohta Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 2 punkti 10 tähenduses, peetakse vastupidiste tõendite puudumise korral tema põhihuvide keskmeks kohta, kus ta iseseisva äri- või kutsetegevusega tegeleb?

3. Kui vastus teisele küsimusele on eitav: kas Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et iseseisva äri- või kutsetegevusega tegeleva üksikisiku puhul, kellel puudub tegevuskoht Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 2 punkti 10 tähenduses, peetakse vastavalt Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 neljanda lõigu esimesele lausele vastupidiste tõendite puudumise korral tema põhihuvide keskmeks tema alalist elukohta?

Põhjendused:

I

- 1 18. augustil 2020 taotles muu menetlusosaline võlgniku vara suhtes maksejõuetusmenetluse algatamist. Maksejõuetusavalduse esitamise ajal olid võlgnikul elukohad Berliinis, Monacos, Los Angeleses ja Prantsusmaale kuuluval Kariibi mere saarel Saint-Barthélemy. Ta oli Mainzis asuva Saksamaa õiguse alusel asutatud aktsiaseltsi Landbell AG nõukogu esimees. Tema varad koosnesid pangakontol olevast rahast Monacos, samuti osalustest Monaco õiguse alusel asutatud äriühingutes, millel olid hoiused, väärtpaberikonto ja osalused Saksamaal asuvates äriühingutes.
- 2 Asja menetlev Amtsgericht (esimese astme kohus) jättis 27. juuli 2021. aasta kohtumäärusega hagi territoriaalse pädevuse puudumise tõttu vastuvõetamatuna läbi vaatamata. Võlausaldaja määruskaebuse tagajärjel tühistas Landgericht (apellatsioonikohus) 29. juunil 2022 selle kohtumääruse ja saatis asja tagasi Amtsgerichtile. Ta leidis, et võlgniku põhihuvide kese asub kohas, kus võlgnik tegeleb nõukogu esimehena iseseisva tegevusega. Võlgnik kahtleb, kas rahvusvahelise kohtualluvuse sätete kohaselt võib asja lahendada Saksamaa kohtutes. Oma Landgerichti poolt vastuvõetavaks tunnustatud kassatsioonkaebusega taotleb ta vaidlustatud kohtumääruse tühistamist ja võlausaldaja määruskaebuse rahuldamata jätmist.

II

- 3 Enne kassatsioonkaebuse kohta otsuse tegemist tuleb menetlus peatada ja esitada Euroopa Kohtule käesoleva kohtumääruse resolutsioonis sõnastatud eelotsuseküsimused (ELTL artikli 267 esimese lõigu punkt b ja kolmas lõik).
- 4 1. Saksa kohtutele allumist rahvusvahelise kohtualluvuse seisukohast tuleb hinnata Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 alusel. Piiriüleste juhtumite puhul ei sõltu selle normi kehtivus sellest, kas tegemist on liikmesriikide või kolmandate riikidega (vt Bundesgerichtshofi 8. detsembri 2022. aasta kohtumäärus IX ZB 72/19, *WM – Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankenrecht* 2023, 278, punkt 19 jj; Euroopa Kohtu 16. jaanuari 2014. aasta otsus C-328/12, ECLI:EU:C:2014:6, punktid 17 jj, 29). Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 esimese lõigu kohaselt kuulub maksejõuetusmenetluse algatamine selle liikmesriigi kohtu alluvusse, kus asub võlgniku põhihuvide kese. Põhihuvide kese on koht, kus võlgnik tegeleb regulaarselt oma huvide realiseerimisega ning mis on kolmandate isikute poolt kontrollitav. Iseseisva äri- või kutsetegevusega tegeleva üksikisiku puhul peetakse Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu esimese lause kohaselt vastupidiste tõendite puudumise korral põhihuvide keskmeks

asjaomase üksikisiku peamist tegevuskohta. Muude üksikisikute puhul peetakse vastavalt Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 neljanda lõigu esimesele lausele vastupidiste tõendite puudumise korral põhihuvide keskmeks nende alalist elukohta.

- 5 2. Landgericht eeldas, et asjakohasel maksejõuetusavalduse esitamise kuupäeval tegeles võlgnik iseseiseva kutse- või äritegevusega Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 esimese lõigu esimese lause tähenduses. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tugineb järgnevas arutluskäigus sellele eeldusele. Iseseisva kutse- või äritegevuse mõistet tuleb liidu õiguses tõlgendada autonoomselt. Iseseisvat tegevust iseloomustab asjaolu, et asjaomane isik teostab tegevust oma nimel, enda arvel ja oma vastutusel ning kannab oma tegevuse teostamisega seotud majanduslikku riski. Ta tegutseb enda arvel ja omal vastutusel, ta korraldab vabalt oma tööülesannete täitmise viisi ja kogub ise rahalisi tasusid, mis moodustavad tema sissetuleku (vt Euroopa Kohtu 13. juuni 2019. aasta otsus kohtuasjas C-420/18, ECLI:EU:C:2019:490, punkt 39). Faktiliste asjaolude ja vaidluse praeguses seisus on need tingimused täidetud. Võlgnik oli Saksa õiguse alusel asutatud aktsiaseltsi nõukogu esimees. Saksa õiguse kohaselt ei ole aktsiaseltsi juhtkonna suunised nõukogu jaoks siduvad (vt aktsiaseltside seaduse (Aktiengesetz) § 111). Landgericht tuvastas, et võlgnik võis kanda ka töötasu suurusega seotud majanduslikku riski (vt selle kohta Bundesfinanzhof (liitvabariigi kõrgeim maksukohus), *Entscheidungen des Bundesfinanzhofs* 267, 189).
- 6 3. Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu esimese lause kohaselt peetakse iseseisva äri- või kutsetegevusega tegeleva üksikisiku puhul põhihuvide keskmeks asjaomase üksikisiku peamist tegevuskohta. „Tegevuskoht“ on Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 2 punktis 10 määratletud kui „tegevuskoht, kus toimub võlgniku alaline majandustegevus, mis hõlmab tööjõudu ja materiaalseid vahendeid“.
- 7 Landgericht tuvastas, et võlgniku iseseisev tegevus Saksamaal registreeritud aktsiaseltsi nõukogu esimehena ei hõlmanud ei tööjõudu ega materiaalseid vahendeid ei Saksamaal ega mujal. Seetõttu ei kohaldanud Landgericht Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu esimeses lauses sätestatud eeldust. See ei osutuks õiguslikul kontrollimiselt õigeks, kui „tegevuskoht“ Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse tähenduses ei nõua tingimata üksikisikult tööjõu ja materiaalsete vahendite kasutamist. Iseseisev tegevus Saksamaal oleks siis aluseks ümberlükatavale eeldusele, et võlgniku põhihuvide kese on Saksamaal. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub sellest, et siis tuleks uurida üksnes seda, kas võlgnik on esitanud ja tõendanud vajalikus ulatuses asjaolusid, mis on piisavad eelduse ümberlökkamiseks. Landgericht peaks selle tagantjärele kindlaks tegema.
- 8 4. Kui vastus esimesele eelotsuse küsimusele on eitav, tuleb seega lähtuda sellest, et võlgnikul ei ole iseseisva tegevuse raames tegevuskohta Euroopa

maksejõuetusmenetluse määruse artikli 2 punkti 10 tähenduses, mistõttu tekib järgmine küsimus, kas siis võib kohta, kus tegeldakse iseseisva tegevusega vastavalt Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu esimesele lausele, pidada vastupidiste tõendite puudumise korral võlgniku põhihuvide keskmeks. Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse põhjenduse 28 kohaselt tuleks selle kindlaksmääramisel, kas võlgniku põhihuvide kese on kolmandate isikute poolt kontrollitav, erilist tähelepanu pöörata võlausaldajatele ja nende arusaamale sellest, kus võlgnik tegeleb oma huvide realiseerimisega. Võlgniku iseseisev tegevus nõukogu esimehena oli väljapoole nähtav. Seevastu ei ole võlausaldajate jaoks tihtipeale hoomatav, kus hallatakse isiklikku vara. Kui vastus teisele eelotsuse küsimusele oleks jaatav, eeldataks ümberlükatavalt samuti Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu esimese lause kohaselt, et võlgniku põhihuvide kese on Saksamaal. Ka sel juhul peaks Landgericht eelduse ümberlökkamise tagantjärele kindlaks tegema.

- 9 5. Kui Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu esimeses lauses sätestatud eeldus ei ole asjakohane, kuna esimesele ja teisele eelotsuse küsimusele tuleb vastata eitavalt, tekib lõpuks küsimus, kas nüüd on kohaldatav Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 neljanda lõigu esimeses lauses sätestatud eeldus, seega kas üksikisik, kellel ei ole oma iseseisva äri- või kutsetegevuse jaoks tegevuskohta Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu esimese lause tähenduses, kuulub selles sättes nimetatud mõiste „muud üksikisikud“ alla. Selle eelduse õigsust toetab asjaolu, et õiguskindluse huvides on Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmandas ja neljandas lõigus sätestatud eeldus iga üksikisiku kohta, mis viitab tema põhihuvide keskmele ja seega liikmesriigi rahvusvahelisele pädevusele maksejõuetusmenetluse algatamiseks. Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda ja neljanda lõigu vahel võiks olla hierarhiline seos, nii et rahvusvahelist kohtualluvust tuleb üksikisikute puhul kontrollida alles siis Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 esimese lõigu alusel, kui muude sätete tingimused ei ole täidetud.
- 10 Landgericht ei analüüsinud Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 neljanda lõigu esimeses lauses sätestatud eeldust ning kohaldas selle asemel Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 esimese lõigu teist lauset. Kui Euroopa maksejõuetusmenetluse määruse artikli 3 lõike 1 neljanda lõigu esimeses lauses sätestatud eeldus oleks kohaldatav, tuleks esmalt kindlaks määrata võlgniku alaline elukoht maksejõuetusavalduse esitamise ajal. Seejärel tuleks kontrollida, kas seni tuvastamata faktilised asjaolud võimaldavad järeldada, et eeldus on ümber lükatud. Ka sel juhul ei jääks Landgerichti kohtumäärus kehtima.

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

Madalama astme kohtud:

Amtsgericht Charlottenburgi 27. juuli 2021. aasta otsus 36b IE 3743/20 –
Landgericht Berlini 29. juuni 2022. aasta otsus 84 T 183/21

[...]

[...]

[...]

TÖÖDOKUMENT